

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 13.2.2006
KOM(2006) 33 lopullinen

**KOMISSION TIEDONANTO NEUVOSTOLLE, EUROOPAN PARLAMENTILLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

Yhteisön Lissabon-ohjelman täytäntöönpano:

Yrittäjyyttä suosivan ajattelutavan edistäminen koulutuksessa

SISÄLLYSLUETTELO

1.	Johdanto	3
1.1.	Yrittäjyys on avaintaito kasvun, työllisyyden ja yksilökohtaisen kehityksen kannalta.	4
2.	Yrittäjyys kouluopetuksessa.....	5
2.1.	Yrittäjyys opetussuunnitelmien perusteissa	5
2.2.	Yrittäjyys alemman perusasteen koulutuksessa (oppilaat alle 14-vuotiaita)	6
2.3.	Yrittäjyys ylemmän perusasteen ja keskiasteen koulutuksessa (14 vuoden iästä lähtien).....	7
2.4.	Toimenpiteet koulujen ja opettajien tukemiseksi.....	8
3.	Yrittäjyys korkea-asteen koulutuksessa	9
4.	Tulevat toimet	11
4.1.	Johdonmukaiset puitteet.....	11
4.2.	Tuki kouluille ja opettajille	11
4.3.	Ulkopuolisten toimijoiden ja yritysten osallistuminen	11
4.4.	Yrittäjyyden edistäminen korkeakouluopetuksessa	12

1. JOHDANTO

Komissio ehdotti helmikuussa 2005 uutta alkua Lissabonin strategialle. Euroopan unionin ponnistelut kohdennetaan nyt kahteen pääasialliseen tehtävään, jotka ovat vahvan ja kestäväen kasvun aikaansaaminen ja uusien ja parempien työpaikkojen luominen. Uuden **kasvua ja työllisyyttä edistävän kumppanuuden** tavoitteena on yrittäjähenkisemmän kulttuurin edistäminen ja pk-yrityksiä tukevan ympäristön luominen.

Talouden kyky kilpailla ja kasvaa menestyksekkäästi edellyttää yritys-kannan tasapainottamista siten, että kannustetaan entistä enemmän uusien yritysten perustamista ja huolehditaan yrityksen luovutukseen liittyvistä kysymyksistä. Tutkimusten mukaan **yrittäjyyden ja talouskasvun** välillä on positiivinen korrelaatio erityisesti korkean tulotason maissa¹, vaikka BKT:n kasvuun vaikuttavatkin monet muutkin tekijät. Innovaatioon ja huippuosaamiseen perustuva kestävä kasvu edellyttää kasvavaa määrää uusia yrityksiä, jotka voivat luoda uusia ja parempia työpaikkoja. Maissa, joissa yrittäjyysaste kasvaa muita nopeammin, myös työttömyysaste alenee yleensä sen myötä nopeammin². Lisäksi sosiaalijärjestelmät joutuvat yhä ahtaammalle kutistuvan työvoiman myötä. Jos Eurooppa haluaa säilyttää yhteiskuntamallinsa, se tarvitsee lisää talouskasvua, **enemmän uusia yrityksiä ja yrittäjiä, jotka haluavat käynnistää innovatiivisia yrityksiä, sekä enemmän nopeasti kasvavia pk-yrityksiä.**

Yrittäjyys voi myös edistää muita heikommin kehittyneiden alueiden sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja työttömien ja vammaisten työllistymistä. Lisäksi se voi edistää **naisten** yrittäjyyspotentiaalin hyödyntämistä, jossa ei olla vielä riittävän pitkällä.

Yrittäjyydelle olisi luotava entistä **myönteisempi yhteiskunnallinen ilmapiiri**, joka perustuu yhdenmennyyn politiikkaan ja jolla pyritään paitsi muuttamaan ajattelutapaa myös parantamaan eurooppalaisten taitoja ja poistamaan esteitä yritysten perustamiselta, luovutukselta ja kasvulta. Aiemmissa komission asiakirjoissa on käsitelty sääntelyyn, verotukseen ja rahoitukseen liittyviä esteitä³. Komissio hyväksyi helmikuussa 2004 **yrittäjyyden edistämistä koskevan toimintasuunnitelman**⁴, jossa ehdotetaan monialaisia toimenpiteitä yrittäjyyspolitiikkaa tukevien puitteiden luomiseksi. Marraskuussa 2005 käynnistettiin yhdenmennyys **pk-yrityspolitiikka**⁵.

Yrittäjyyteen vaikuttavat monet tekijät, ja myös kulttuuriin liittyvät näkökohdat on otettava huomioon. Eurooppalaiset ovat vastahakoisia ryhtymään itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi ja harjoittamaan yritystoimintaa⁶. Tutkimusten mukaan **kulttuurin kautta tarjottava tuki** (koulutusohjelmat, markkinointikampanjat jne.) liittyy myönteisesti yrittäjyyden yleisyyteen EU:ssa.⁷

Nuorten yrittäjyyden edistäminen on Eurooppa-neuvoston maaliskuussa 2005 vahvistaman **eurooppalaisen nuorisosopimuksen** keskeinen osa-alue.

¹ Global Entrepreneurship Monitor 2004.

² D. Audretsch, *Entrepreneurship: A survey of the literature*, lokakuu 2002.

³ Ks. myös: http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/index_en.htm.

⁴ Yrittäjyyden edistäminen Euroopassa, Euroopan komissio, KOM(2004) 70 lopullinen, 11.2.2004.

⁵ Kasvuun ja työllisyyteen tähtäävä nykyaikainen pk-yrityspolitiikka, KOM(2005) 551 lopullinen, 10.11.2005.

⁶ Flash Eurobarometer 160 'Entrepreneurship', kesäkuu 2004.

⁷ Global Entrepreneurship Monitor 2004.

1.1. Yrittäjyys on avaintaito kasvun, työllisyyden ja yksilökohtaisen kehityksen kannalta.

Yrittäjyys liittyy yksilön kykyyn muuttaa ideoita toiminnaksi. Siihen kuuluu luovuus, innovointi ja riskinotto sekä kyky suunnitella ja hallita projekteja tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämä tukee jokaista yksilöä päivittäisessä elämässä kotona ja yhteiskunnassa, tekee työntekijöistä tietoisempia työnsä laajemmista yhteyksistä ja antaa heille paremmat valmiudet hyödyntää erilaisia mahdollisuuksia sekä tarjoaa perustan yrittäjille, jotka ryhtyvät yhteiskunnalliseen tai kaupalliseen toimintaan⁸.

Yrittäjyyden perustana olevien **yleisten ominaisuuksien ja taitojen** kehittämistä täydennetään **yksityiskohtaisemmalla tiedolla yritystoiminnasta** koulutustason mukaisesti. ”Vastuullisen yrittäjyyden” käsitteen korostaminen tekee yrittäjäurasta houkuttelevamman vaihtoehdon.

Vaikka kaikista yrittäjyystaitojaan kehittävästä nuorista ei tulekaan yrittäjiä, on viitteitä siitä, että noin 20 prosenttia pienoisyrittäjätoimintaan ylemmän perusasteen ja keskiasteen koulutuksessa osallistuvista **perustaa oman yrityksen opiskelujensa jälkeen⁹**. Yrittäjyystaitojen opettaminen lisää yrityksen perustamisen ja itsenäisen ammatinharjoittamisen todennäköisyyttä ja yksilön saamaa taloudellista palkkiota ja tyytyväisyyttä. Lisäksi kasvuun pyrkivät dynaamiset pk-yritykset hyötyvät nuorista, joilla on yrittäjähänkeä ja -taitoja.

Yrittäjyyskasvatuksen hyödyt eivät kuitenkaan rajoitu perustettavien yritysten ja innovatiivisten hankkeiden kasvavaan määrään ja uusiin työpaikkoihin. **Yrittäjyys on jokaisen avaintaito**, ja se auttaa nuoria olemaan luovempia ja itsevarmempia kaikessa, mihin he ryhtyvät, ja toimimaan yhteiskunnallisesti vastuullisella tavalla.

Koulutus 2010 -työohjelmaan sisällytettiin yrittäjyys kahdeksan **elinikäisen oppimisen** avaintaidon muodossa, joita tarvitaan tukemaan henkilökohtaisen onnistumisen tunnetta, sosiaalista osallisuutta, aktiivista kansalaisuutta ja työllistävyyttä. Tämä on perusta ehdotukselle, jonka komissio antoi äskettäin Euroopan parlamentille ja neuvostolle¹⁰.

Euroopassa muodollinen koulutus ei perinteisesti ole johtanut yrittäjyyteen ja itsenäiseen ammatinharjoittamiseen. Koska kuitenkin asenteet ja kulttuuriset yhteydet muotoutuvat jo varhaisessa iässä, **koulutusjärjestelmät voivat huomattavasti edistää yrittäjyysasteen onnistunutta käsittelyä EU:ssa.**

Vaikka tässä tiedonannossa tunnustetaan, että yrittäjyystaidot olisi saavutettava **elinikäisen oppimisen** kautta, siinä korostetaan koulutusta **perusopetuksesta korkeakouluopetukseen** asti, mukaan luettuna keskiasteen **amatillinen** koulutus (amatillinen peruskoulutus) ja korkea-asteen **teknilliset oppilaitokset**.

Vaikka lukuisia yrittäjyyskasvatusta koskevia aloitteita onkin meneillään, ne eivät aina ole osa johdonmukaista kokonaisuutta. Yhteisön monivuotisessa ohjelmassa saadun näytön

⁸ Komission ehdotus: suositus elinikäisen oppimisen avaintaidoista, KOM(2005) 548 lopullinen.

⁹ Best-menettelyn mukainen hanke: ”Pienoyritykset toisen asteen koulutuksessa” – Asiantuntijaryhmän loppuraportti, syyskuu 2005.

¹⁰ Komission ehdotus: suositus elinikäisen oppimisen avaintaidoista.

perusteella¹¹ tämän tiedonannon tarkoituksena on tukea jäsenvaltioita kehittämään entistä systemaattisempaa strategiaa yrittäjyyskasvatuksen alalla. Euroopasta löytyy hyviä toimintatapoja. Haasteena on olemassa olevien myönteisten esimerkkien levittäminen laajemmalti.

2. YRITTÄJYYS KOULUOPETUKSESSA

2.1. Yrittäjyys opetussuunnitelmien perusteissa¹²

- **Nimenomaisten tavoitteiden sisällyttäminen opetussuunnitelmiin yhdessä niiden käytännön soveltamista koskevien ohjeiden kanssa muodostaa vahvemman perustan yrittäjyyskasvatukselle.**

Erityisesti ylemmän perusasteen ja keskiasteen koulutuksessa on oppiaineita, joita voidaan käyttää – koulujen ja opettajien aloitteesta – yrittäjyyskasvatukseen. Hyvin usein oppiminen tapahtuu kuitenkin opetussuunnitelman ulkopuolisten toimintojen kautta.

Jotkin maat **ovat tarkastaneet tai ovat tarkastamassa kansallisen opetussuunnitelman perusteita** yrittäjyystaitojen tunnustamiseksi. Vaikka vain muutamassa tapauksessa uudistukset koskivat johdonmukaisesti eri koulutustasoja ja -tyyppejä, on myös myönteisiä esimerkkejä, joita on syytä korostaa¹³.

Puolassa ”yritystoiminnan perusteet” on pakollinen oppiaine kaikissa lukioissa ja ammattikouluissa. Tavoitteisiin kuuluu yrittäjähengen kehittäminen ja yrityksen perustamisen opettelu.

Yrittäjyys ja itsenäinen ammatinharjoittaminen ovat yleisempiä oppimistavoitteita **ammattillisessa koulutuksessa.**

Itävallassa yrittäjyys on osa keskiasteen teknistä ja ammatillista koulutusta; oppilaat voivat esimerkiksi pyörittää kuvitteellista yritystä.

Yrittäjyystaitoja kehitetään **sekä virallisissa että epävirallisissa** yhteyksissä (esim. nuorisotyö ja erilaiset yhteiskuntaan osallistumisen muodot). Epävirallisissa yhteyksissä saavutettujen, yrittäjyyteen liittyvien taitojen tunnustamista ja validointia olisi edelleen kehitettävä.

¹¹ Neuvoston päätös 2000/819/EY, tehty 20 päivänä joulukuuta 2000, monivuotisesta ohjelmasta yritysten ja yrittäjyyden, erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten (pk-yritykset), hyväksi.

¹² Koulujen opetussuunnitelmien perusteet voivat kuulua kansallisten tai alueellisten viranomaisten vastuualueeseen. Sen vuoksi tässä esitetyt näkemykset olisi mukautettava eri maiden olosuhteisiin.

¹³ Esimerkiksi Espanjassa, Irlannissa, Puolassa, Suomessa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa, mutta myös Norjassa. Yrittäjyyskasvatusta käsitelleen asiantuntijaryhmän loppuraportti, maaliskuu 2004, ja pienyrityksiä koskevan eurooppalaisen peruskirjan täytäntöönpanokertomus 2005.

2.2. Yrittäjyys alemman perusasteen koulutuksessa (oppilaat alle 14-vuotiaita)¹⁴

- **Tietoisuutta yrittäjyyteen liittyvien perustaitojen hyödyistä koko yhteiskunnalle ja oppilaille itselleen olisi lisättävä jo koulutuksen varhaisvaiheessa.**

Kaikkien oman elämän hallintaa parantavien taitojen perusta luodaan jo koulutuksen varhaisvaiheessa. Perusopetuksessa esimerkiksi luovuuden ja aloitekyvyn vaaliminen auttaa kehittämään yrittäjähenkisiä asenteita. Tämä tapahtuu parhaiten lasten luontaiseen uteliaisuuteen pohjautuvan aktiivisen oppimisen kautta. Lisäksi yhteiskuntaopin opetukseen pitäisi myös sisältyä **varhainen tutustuminen** ja **yhteys** työelämään ja yrityksiin sekä yrittäjien merkityksen ymmärtäminen yhteisössä.

Monien jäsenvaltioiden opetussuunnitelmissa kouluja kannustetaan jo ohjaamaan lapsia aloitteellisuuteen ja vastuunottoon. Nimenomaisesti yrittäjyyskasvatuksesta on kuitenkin vähän esimerkkejä. Yleisesti ottaen **opetusviranomaisten johtamat johdonmukaiset aloitteet tai ohjelmat ovat vielä harvinaisia perusopetuksessa**; toimintaa ohjaavat usein **ulkopuoliset toimijat**, kuten voittoa tavoittelemattomat organisaatiot, joita yksityissektori tukee. Tästä huolimatta on kuitenkin **useita hyviä toimintatapoja, joita olisi levitettävä** viranomaisten, koulujen, opettajien ja vanhempien piirissä.

Luxemburgissa kuudennen vuoden (11–12-vuotiaat oppilaat) ranskankielisessä opetuksessa on osio, jossa käsitellään yrityksen perustamista sarjakuvan ”*Boule ja Bill* perustavat yrityksen” pohjalta, ja sitä käytetään kaikissa alemman perusasteen kouluissa. Sarjakuvaa käytetään myös matematiikan opetusohjelmassa johdantona talouden perusteisiin.

Menetelmiä, joilla edistetään avoimempaa asennetta yrittäjyyteen, ovat muun muassa projektit, roolipelit, yksinkertaiset tapaustutkimukset ja vierailut paikallisiin yrityksiin. Nämä toiminnot tukevat useita muitakin oppiaineita ja niiden motivaatiota, jotka oppivat parhaiten tekemällä. Erityisesti perusopetuksen myöhäisemmissä vaiheissa yrittäjyyteen liittyvillä ohjelmilla voidaan onnistuneesti yhdistää **luovuus, innovointi ja yksinkertainen liiketoimintakonsepti** (oppilaat myyvät tuotteita koulussa jne.).

”**Nuorten keksijöiden kilpailu**” on ohjelma, joka on käytössä alemman ja ylemmän perusasteen opetuksessa useissa maissa¹⁵. Se on tarkoitettu 6–16-vuotiaille oppilaille. Sen tavoitteena on kannustaa oppilaiden luovuutta, kehittää heidän ideoitaan ja saada heidät osallistumaan kilpailuun. Voittajat saavat palkintoja suunnittelusta ja keksinnöistä.

2.3. Yrittäjyys ylemmän perusasteen ja keskiasteen koulutuksessa (14 vuoden iästä lähtien)¹⁶

- **Ylemmän perusasteen ja keskiasteen koulutuksessa olisi saatava oppilaat tietoisiksi itsenäisestä ammatinharjoittamisesta ja yrittäjyydestä vaihtoehtoina heidän tulevilla urallaan.**

¹⁴ ”Alemman perusasteen koulutuksella” tarkoitetaan Unescon kansainvälisen koulutusluokituksen tasoa 1 (ISCED 1977). On syytä muistaa, että alemman perusasteen sekä ylemmän perusasteen ja keskiasteen koulutuksen määrittely eroaa huomattavasti EU:n eri jäsenvaltioissa.

¹⁵ Esimerkiksi Suomessa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Islannissa ja Norjassa.

¹⁶ ISCED-luokituksessa ylemmän perusasteen koulutus muodostaa tason 2, kun taas keskiasteen koulutus, joka alkaa oppivelvollisuuskoulun jälkeen, muodostaa tason 3.

- **Yrittäjähänkeä ja -taitoja voidaan parhaiten edistää tekemällä oppimisen avulla ja kokeilemalla yrittäjyyttä käytännössä erilaisten käytännön projektien ja toimintojen kautta.**

Useimmissa Euroopan maissa **opetussuunnitelmilla** on laajat tavoitteet, ja ne sisältävät aineita, joiden kautta voi saada oppia yrittäjyydestä (yhteiskuntaoppi ja taloustieto, maantieto jne.) Toteutus edellyttää kuitenkin koulujen ja opettajien aloitteellisuutta ja tukea paikalliselta yrityselämältä. **Muutamissa jäsenvaltioissa** käytännön kokemus yrittäjyydestä on sisällytetty vakiintuneeseen kurssitarjontaan.

Irlannissa vakiintuneeseen opetussuunnitelmaan kuuluu ohjelmia, jotka tarjoavat oppilaille mahdollisuuden kokeilla yrittäjyyttä. Näitä ovat muun muassa *Transition Year*, *Leaving Certificate Vocational Programme* ja *Leaving Certificate Applied*.

Ohjelmissa voi olla erityistavoitteena saada oppia käytännön yritystoiminnasta esimerkiksi siten, että oppilaat pyörittävät pienen yrityksiä.

Oppilaiden koulussa pyörittämien pienen yritysten tavoitteena on luoda todellista taloudellista toimintaa pienessä mittakaavassa tai simuloida yritysten toimintatapoja realistisella tavalla. Oppilaat oppivat työskentelemään tiimissä ja kehittävät itseluottamustaan. Arvion mukaan yli 200 000 oppilasta osallistuu vuosittain näihin ohjelmiin 25 jäsenvaltion EU:ssa ja Norjassa¹⁷.

Ammatillisessa koulutuksessa (ammattillinen peruskoulutus) erityinen koulutus yrityksen perustamisesta voi olla erityisen tehokasta, koska oppilaat ovat lähellä työelämään siirtymistä ja itsenäisen ammatinharjoittaminen voi olla heille varteenotettava vaihtoehto. Muutamia maita lukuun ottamatta (esimerkiksi niitä, joissa on hyvin kehittynyt oppisopimusjärjestelmä) todellinen keskittyminen yrittäjyyteen puuttuu kuitenkin useimmissa tapauksissa, koska päätehtävänä pidetään ammattitaitoisten työntekijöiden kouluttamista.

Saksalaisessa ammattikoulutusjärjestelmässä (ns. kaksiosainen ammattikoulutusjärjestelmä), jossa koulutus tapahtuu sekä koulussa että yrityksessä, nuorille opetetaan koulutuksen loppuvaiheessa, miten oman yrityksen voi perustaa. Tällaisella koulutuksella pyritään paitsi saavuttamaan tarvittavat johtamistaidot myös edistämään oppisopimusoppilaiden yrittäjähänkeä ja -taitoja.

On havaittu¹⁸, että ylempään perusasteen ja keskiasteen opetussuunnitelmissa **ei motivoida riittävästi opettajia ja kouluja** kehittämään yrittäjyyskasvatusta. Sen vuoksi on olennaisen tärkeää, että heille tarjotaan **tukea ja kannustimia**.

2.4. Toimenpiteet koulujen ja opettajien tukemiseksi

- **Kouluille olisi annettava tukea ja kannustimia yrittäjyystoimien ja -ohjelmien toteuttamiseen, sillä jo nyt on monia konkreettisia esimerkkejä siitä, miten näin voidaan tehdä.**

¹⁷ Best-menettelyn mukainen hanke: ”Pienen yritykset toisen asteen koulutuksessa” – Asiantuntijaryhmän loppuraportti, syyskuu 2005.

¹⁸ Yrittäjyyskasvatusta käsitelleen asiantuntijaryhmän loppuraportti, maaliskuu 2004.

- **Viranomaisten olisi tehtävä aloite ja markkinoitava yrittäjyyskasvatusta kouluille, rehtoreille ja opettajille.**
- **Asialle omistautuneiden organisaatioiden työn tukeminen on tehokas keino yrittäjähengen levittämiseksi kouluissa ja kumppanuuksien edistämiseksi yrityskauppojen kanssa.**

Yrittäjyys kehittyy ympäristössä, joka kannustaa aktiivisia oppimismuotoja. Jotta tämä olisi mahdollista, **tarvitaan tukea**, johon olisi kuuluttava opettajien perus- ja täydennyskoulutus, riittävä aika ja riittävät resurssit toimintojen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin, opetusmateriaali ja vastuunjaon selventäminen. Rehtorien ja koululautakuntien sitoutuminen on keskeistä samoin kuin vanhempien mukaantulo.

Viranomaisten, erityisesti koulutuksesta, työllisyydestä, teollisuudesta ja yritystoiminnasta vastaavien viranomaisten, olisi toimittava aktiivisesti yrittäjyyskasvatuksen edistämiseksi. Tärkeä ensimmäinen askel kansallisella tasolla on **virallisen yhteistyön käynnistäminen eri hallinnonalojen välillä**, koska yrittäjyyskasvatus on luonteeltaan laaja-alaista ja monitieteistä. Tämä yhteistyö voi johtaa kansallisen **strategian** tai **toimintasuunnitelman** käynnistämiseen.

Suomessa perustettiin vuonna 2002 yrittäjyyden ohjausryhmä, jonka tehtävänä on kehittää ja koordinoita yrittäjyyteen liittyviä kysymyksiä koulutuksen eri asteilla; ryhmän jäsenet edustavat eri ministeriöitä, organisaatioita ja opetusviranomaisia.

Yksi merkittävä **este** on se, että opettajilta puuttuu motivaatiota ja **erityiskoulutusta**. **Opettajien** panostus käytäntöperustaiseen toimintaan välillä jopa tavanomaisten työtuntien ulkopuolella olisi tunnustettava viralliseksi koulutyöksi. Vaikka viranomaisten tietoisuus kasvaa jatkuvasti, opettajia koskevat aloitteet eivät useimmiten ole systemaattisia.

Toimintalinjojen kannalta on erilaisia tapoja edetä. Kansallisilla tukitoimilla voidaan **kannustaa kouluja ja yrityksiä, tukea asialle omistautuneita organisaatioita** konkreettisten ohjelmien toteutuksessa, **rahoittaa kokeiluhankkeita** kouluissa ja **levittää hyviä toimintatapoja**. Vaikka systemaattisia edistämistoimia onkin vielä vähän, **Euroopasta löytyy hyviä esimerkkejä, joita kannattaa tuoda esiin.**

Alankomaissa valtio rahoitti kokeiluhankkeita kouluissa. Tukeen sisältyi opetusmateriaalin laatiminen, seminaarien järjestäminen ja opettajien kouluttaminen. Nyt tavoitteena on kannustaa muita kouluja toteuttamaan näitä hankkeita esittelemällä hyviä käytänteitä koulujen johtajille, opettajille ja oppilaille.

Yksityiset toimijat (yritysjärjestöt, yritykset, yrittäjät, liike-elämän konsultit jne.) ovat entistä enemmän mukana koulutuksessa sekä sponsoroimalla erityisiä aloitteita että osallistumalla suoraan opetukseen (esim. mentoreina). Yritysten olisi nähtävä tällainen osallistuminen pitkäaikaisena sijoituksena ja tärkeänä osana niiden **yhteiskunnallista vastuuta yrityksinä**. Julkisen ja yksityisen sektorin **yhteistyösopimukset** ovat erittäin tärkeitä yrittäjyyskasvatuksen kehittämisen kannalta. **Koulujen, yritysten ja yhteiskunnan välisten yhteyksien** luominen on onnistuneen ohjelman keskeisiä elementtejä. Tätä prosessia olisi kannustettava entisestään.

Lukuisat **organisaatiot**¹⁹ antavat nykyisin yrittäjyyskasvatusta eri puolilla Eurooppaa **yrityselämän kanssa syntyneiden kumppanuussuhteiden** avulla, ja ne saavat jossain määrin julkista tukea. Ne toteuttavat ohjelmia, jotka perustuvat tekemällä oppimiseen esimerkiksi niin, että oppilaat pyörittävät pienen yrityksiä. Koulutusjärjestelmän sisällä laaditun menetelmän puuttuessa tai sen lisänä organisaatioiden merkitys yrittäjyyskasvatukselle on huomattava useimmissa Euroopan maissa. Nämä organisaatiot antavat myös koulutusta opettajille, ja ne voivat toimia muutosagentteina kansallisen koulutuspolitiikan alalla.

Norjassa Young Enterprise Norway on valtion kumppanina toteuttamassa yrittäjyyskasvatuksen strategiaa. Vuonna 2004 keskiasteen koulutuksen päättäneistä oppilaista 14 prosenttia oli osallistunut opetusyritysohjelmaan.

3. YRITTÄJYYS KORKEA-ASTEEN KOULUTUKSESSA

- **Yliopistojen ja teknillisten oppilaitosten olisi sisällytettävä yrittäjyys tärkeänä osana opetussuunnitelmaansa useisiin eri oppiaineisiin ja vaadittava tai kannustettava opiskelijoita suorittamaan yrittäjyyskursseja.**
- **Yrittäjähengen ja -taitojen yhdistäminen tieteellisessä ja teknillisessä koulutuksessa saavutettuun osaamiseen antaisi opiskelijoille ja tutkijoille mahdollisuuden markkinoida ideoitaan paremmin ja kehittää uusia teknologioita.**

Yliopisto-opinnoissa yrittäjyyskoulutus tarjoaa erityistaitoja **yrityksen perustamisesta ja pyörittämisestä** ja kannustaa ja **tukee opiskelijoiden liikeideoita**. Korkeakouluopetus on yleensä vahvasti hajautettua, mutta on myös joitain esimerkkejä kansallisesta strategiasta yrittäjyyden edistämiseksi korkeakouluopetuksessa, mikä on yleensä tulosta viranomaisten ja yliopistojen yhteistyöstä.

Yhdistyneessä kuningaskunnassa Science Enterprise Challenge pyrkii perustamaan yliopistoihin verkoston, johon kuuluu valtion rahoittamia keskuksia, jotka ovat erikoistuneet yhdistämään yrittäjyysopintoja tieteeseen ja tekniikkaan.

¹⁹ Esimerkiksi jäsenet verkostoissa Junior Achievement-Young Enterprise Europe, EUROOPEN ja JADE.

Euroopassa on vähän **yrittäjyysprofessoreja**²⁰, kun Yhdysvalloissa niitä on neljä kertaa enemmän²¹. Lisäksi yrittäjyyskoulutusta annetaan lähinnä **taloustieteen ja kaupallisten aineiden opiskelijoille**; muita aineita opiskeleville on tarjolla vain vähän opetusta. Yrittäjyyskoulutus on edelleen pääasiassa valikoivaa, ja sitä tarjotaan yleensä erillisenä oppiaineena. Yliopistojen olisi sisällytettävä yrittäjyys **eri aineisiin opinto-ohjelmissaan, koska se voi tuoda lisäarvoa kaikkiin tutkintoihin**. Lisäksi erikoistuneiden opettajien puutteen korjaamiseksi **yrittäjyys olisi tunnustettava laajemmin erikoistumisalana tohtoriohjelmissa**.

Tapaustutkimuksia ja muita interaktiivisia opetusmenetelmiä ei käytetä riittävästi²², ja sama koskee yritys-elämässä toimivien osallistumista oppimisprosessiin. Yrittäjyyden kannustamiseksi tarvitaan **myönteistä ympäristöä**. **Yrittäjyyteen sitoutuneet korkea-asteen oppilaitokset** tarjoavat tai helpottavat mahdollisuuksia saada riskipääomaa, parantaa johtamistaitoja ja luoda verkostoja. **Liiketoimintasuunnitelmia koskevat kilpailut** ovat tehokas tapa esitellä opiskelijoita sijoittajille. **Yrityshautomoiden ja tiedepuistojen** olemassaolo osoittaa myös selvästi yliopistojen sitoutumista käytännön palveluntarjonnan muodossa.

Kaupallisen alan perustutkinto- ja jatko-opinnoissa (MBA-tutkinnot mukaan luettuina) olisi keskityttävä enemmän muun muassa yrityksen perustamiseen, pk-yrityksen kasvuvaiheen hallintaan ja jatkuvan innovoinnin varmistamiseen.

Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä siihen, että yrittäjyyskoulutus sisällytetään systemaattisesti **luonnontieteen ja tekniikan opintoihin sekä teknillisten oppilaitosten** (esim. ammattikorkeakoulujen) **opetukseen**. Näin pyrittäisiin helpottamaan spin-off-yritysten sekä innovatiivisten yritysten perustamista auttamalla tutkijoita saavuttamaan yrittäjyystaitoja. Kauppakorkeakoulujen ja teknillisten ja luonnontieteellisten tiedekuntien olisi tehtävä enemmän yhteistyötä esimerkiksi perustamalla monitieteisiä opiskelijoiden ja tohtoriopiskelijoiden tiimejä. Olisi keskityttävä entistä enemmän kehittämään sellaisia taitoja ja osaamista, joita tarvitaan **innovoinnin ja tietämyksen siirron** täysimääräiseen hyödyntämiseen yhdessä **uusien teknologioiden kaupallistamisen kanssa**²³.

Eurooppalaisten yliopistojen on määriteltävä selvästi, mikä strateginen osuus innovoinnilla ja tietämyksen siirrolla on niiden yleisessä tehtäväkentässä.

Korkeakoulujen tutkimustoiminnan pohjalta perustettuja spin-off-yrityksiä pidetään yhä enemmän tärkeänä keinona vauhdittaa paikallista talouskehitystä. Jotta niin tiedemiehet kuin yliopistot voisivat toteuttaa uusia tehtäviään, on kuitenkin kartutettava **osaamista liiketoiminnan ja johtamisen alalla**.

Joidenkin **sisäisten esteiden**, esimerkiksi vahvasti akateemiseen meriittiin perustuvan urajärjestelmän, vuoksi yrittäjyys ei vielä ole varteenotettava vaihtoehto. Lisäksi ongelmia on edelleen työvoiman liikkumisessa tiedeyhteisön ja muiden sektorien välillä sekä

---

²⁰ Best-menettelyn mukainen yrittäjyyskasvatushanke, marraskuu 2002.

²¹ Survey on entrepreneurship education in Europe, EFER and EFMD, syyskuu 2004. J. A. Katz, Survey of Endowed Positions in Entrepreneurship and Related Fields in the United States, lokakuu 2003.

²² Survey on entrepreneurship education in Europe.

²³ Ks. myös: Lisää tutkimusta ja innovaatiota – Investointi kasvuun ja työllisyyteen – Yhteinen lähestymistapa, KOM(2005) 488 lopullinen.

kyvyssä rekrytoida henkilökuntaa yliopistoihin joustavasti ja strategisesti²⁴. Tutkijoiden liikkumisesta eri sektoreiden välillä kaikissa uravaiheissa (myös tohtorikoulutuksessa) olisi tultava normaali osa tutkijan urakehitystä²⁵. Tällaisen liikkumisen pitäisi myös auttaa kehittämään tarvittavaa taitoa ja osaamista, jolla vahvistetaan yrittäjyyskulttuuria ja asenteita yliopistoissa.

Lopuksi on erittäin tärkeää luoda yrittäjyyskoulutusta antavien opettajien kriittinen massa ja vauhdittaa rajatylittävää yhteistyötä. Samalla kun innovatiivisia lähestymistapoja yliopistojen yrittäjyyskoulutukseen testataan eri puolilla Eurooppaa, olisi **näiden toimintatapojen jakamista** lisättävä.

4. TULEVAT TOIMET

Seuraavat **suositukset** käytännön toimista perustuvat Euroopasta kerättyyn näyttöön ja hyviin toimintatapoihin. Useimmat toimet on toteutettava kansallisella tai paikallisella tasolla. Ehdotuksien tarkoituksena on auttaa laatimaan systemaattinen lähestymistapa yrittäjyyskasvatukseen ja **vahvistaa koulutuksen merkitystä yrittäjähenkisemmän kulttuurin luomisessa eurooppalaisiin yhteiskuntiin.**

4.1. Johdonmukaiset puitteet

- Kansallisten ja alueellisten viranomaisten olisi luotava **yhteistyösuhteet eri hallinnonalojen välille**, jotta saataisiin aikaan Lissabonin kansallisten ohjelmien yhteyteen strategia, jolla on selvät tavoitteet ja joka kattaa kaikki koulutustasot.
- **Koulujen opetussuunnitelmiin olisi kaikilla tasoilla** nimenomaisesti sisällytettävä yrittäjyys koulutustavoitteena sekä siihen liittyvät täytäntöönpanon suuntaviivat.

4.2. Tuki kouluille ja opettajille

- Kouluille olisi tarjottava erilaisten välineiden avulla **käytännön tukea ja kannustimia**, joilla niitä kannustetaan toteuttamaan yrittäjyyteen liittyviä toimia ja ohjelmia.
- Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä **opettajien koulutukseen** sekä perus- ja täydennyskoulutusta että käytännön kokemuksia hyödyntämällä, ja koulujen johtajien ja koululautakuntien tietoisuuden lisäämiseen.

4.3. Ulkopuolisten toimijoiden ja yritysten osallistuminen

- **Yhteistyötä oppilaitosten ja paikallisyhteisön**, erityisesti **yritysten**, välillä olisi kannustettava. Yritysten tulisi nähdä osallistuminen viralliseen ja epäviralliseen koulutukseen sijoituksena ja osana niiden **yhteiskunnallista vastuuta yrityksinä.**
- Oppilaiden **pienoisyritysten** käyttöä kouluissa olisi edistettävä edelleen. Samassa yhteydessä olisi tunnustettava tällaisia ohjelmia edistävien organisaatioiden, kuten valtiosta riippumattomien järjestöjen, toiminta, ja niiden aloitteita olisi tuettava systemaattisesti.

---

²⁴ Nordic Innovation Centre, *Entrepreneurial learning & academic spin-offs*, Göteborg, tammikuu 2005.

²⁵ Eurooppalainen tutkijoiden peruskirja ja tutkijoiden työhönoton säännöstö, C(2005) 576 lopullinen, 22. maaliskuuta 2005.

4.4. Yrittäjyyden edistäminen korkeakouluopetuksessa

- Korkea-asteen oppilaitosten olisi **sisällytettävä yrittäjyys** eri oppiaineisiin ja kursseihin muun muassa luonnontieteiden ja tekniikan alalla.
- **Viranomaisten tukea** tarvitaan erityisesti korkeatasoisen koulutuksen antamiseen opettajille ja sellaisten verkostojen luomiseen, jotka voivat vaihtaa hyviä toimintatapoja.
- **Opettajien liikkumista** yliopiston ja yrityselämän välillä olisi kannustettava, ja **yriytselämän edustajia** olisi otettava mukaan opetukseen.

Komissio jatkaa tukeaan jäsenvaltioiden toimille johdonmukaisempien toimintalinjojen aikaansaamiseksi koordinoitujen ja erityishankkeiden avulla. Se levittää hyviä toimintatapoja ja lisää yrittäjyyskoulutuksen näkyvyyttä monin erilaisin toimin, joihin kuuluvat myös avaintaitoja koskevan suosituksen jatkotoimet. Vuodesta 2006 alkaen tehostetaan yrittäjyyttä koskevia toimia korkeakoulutuksessa. Vuodesta 2007 alkaen ehdotetulla uudella, elinikäisen oppimisen alaa koskevalla integroidulla yhteisön toimintaohjelmalla tuetaan innovatiivisia hankkeita, joilla on eurooppalainen ulottuvuus ja joilla pyritään edistämään yrittäjähänkeä ja -taitoja sekä yhteyksiä oppilaitosten ja yritysten välillä. Euroopan sosiaalirahasto antaa edelleen tukea aloitteille Euroopan, jäsenvaltioiden ja paikallisella tasolla.

Jäsenvaltioiden viranomaisia kehoitetaan ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin ja vauhdittamaan uudistuksia kunkin maan erityistarpeiden mukaisesti. Tämä tiedonanto toimii **viitemateriaalina** toimintalinjojen tarkistukselle muun muassa Lissabonin strategiaan liittyvien kertomusten yhteydessä, jotka jäsenvaltiot toimittavat kasvun ja työllisyyden yhdennettyjen suuntaviivojen mukaisesti (*suuntaviiva nro 15*).